

- Voorlegger Presentatie CPB - Macro-Economische Verkenning

t.b.v. vergadering Raad d.d. 17 september 2026

Voorlegger

Aanleiding:	De publicatie van de Macro Economische Verkenning (MEV), met vooruitzichten voor de economie en de overheidsfinanciën voor 2026 en 2027 en het verzoek aan Centraal Planbureau (CPB om een presentatie te verzorgen in de Raadsvergadering
Doel nu:	De raad informeren, met de gelegenheid om hierover vragen te stellen, mede in het licht van prinsjesdag.
Beslispunten:	n.v.t.
Stand van zaken:	Het CPB heeft op 14 augustus de concept-Macro Economische Verkenning (MEV) gepubliceerd met vooruitzichten voor de economie en de overheidsfinanciën voor 2026 en 2027. Ondanks internationale geopolitieke spanningen blijft de Nederlandse economie veerkrachtig. De groei van de Nederlandse economie wordt vooral ondersteund door een sterke uitvoer, overheidsuitgaven en de financiële buffers van huishoudens. Tegelijkertijd blijft het economische beeld onzeker: verdere stijging van energieprijzen, nieuwe handelsbelemmeringen of onrust op financiële markten kunnen de groei drukken.
Tijdsplanning:	De definitieve versie van de MEV wordt dinsdag 15 september gepubliceerd. De link naar deze versie wordt nagestuurd.
Auteur:	SER-Secretariaat
Bijlagen	- Concept-Macro Economische Verkenning (MEV)

Centraal Planbureau

Inflatie hoger
dan verwacht
door Iranoorlog

De **doorsnee
koopkracht**
stijgt dit jaar
door hogere
cao-lonen maar
daalt in 2027

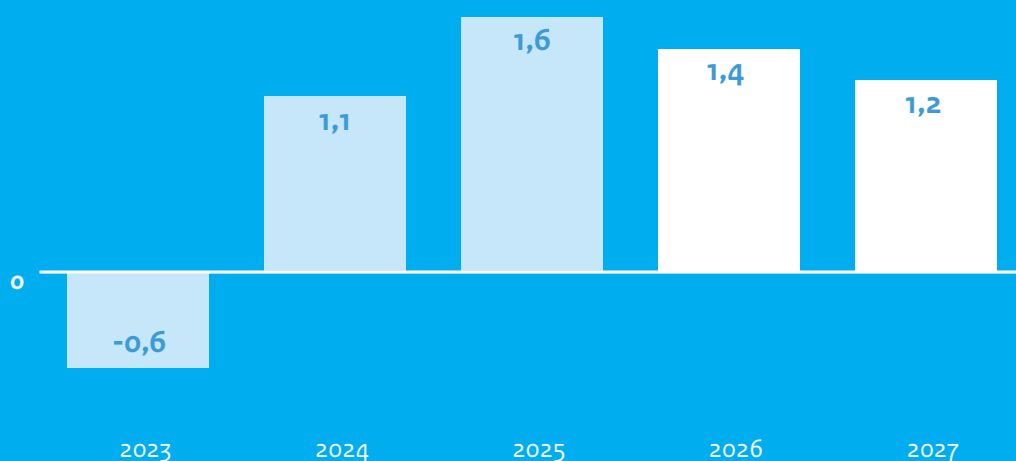

**Investeren in
verduurzaming**
is verstandiger
dan generieke
koopkrachtsteun

Concept Macro Economische Verkenning 2027

**De Nederlandse economie groeit ondanks onrust
in de wereld.** Dit komt door sterk blijvende uitvoer,
hogere overheidsuitgaven en buffers van huishoudens

economische groei, in % bbp

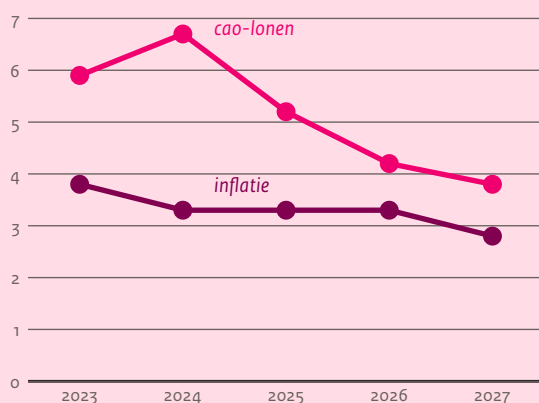
Hogere inkomsten voor de overheid door lastenverzwaringen wegen niet op tegen hogere uitgaven aan o.a. sociale zekerheid, defensie en rente. **Het overheidssaldo daalt**

CPB Raming

augustus 2026

Economie groeit, hogere inflatie

inflatie en lonen, verandering in %

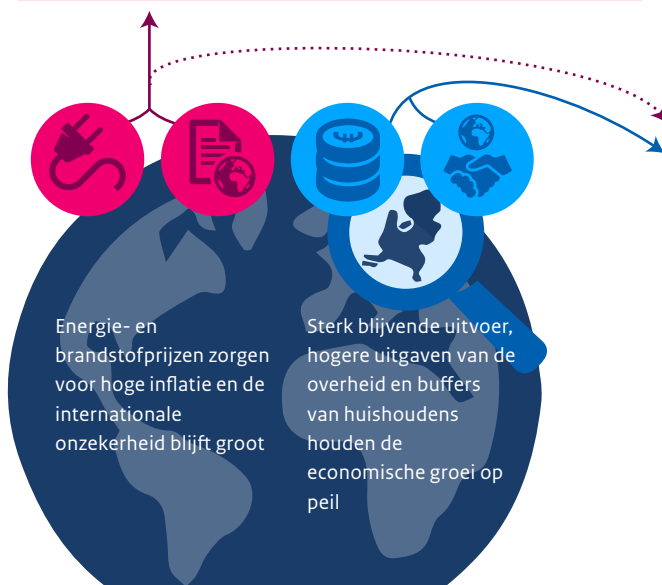
De inflatie is hoger dan eerder verwacht door hogere energie- en brandstofprijzen. Dankzij loongroei groeit de koopkracht in 2026, in 2027 neemt deze licht af

verandering koopkracht in %, mediaan alle huishoudens

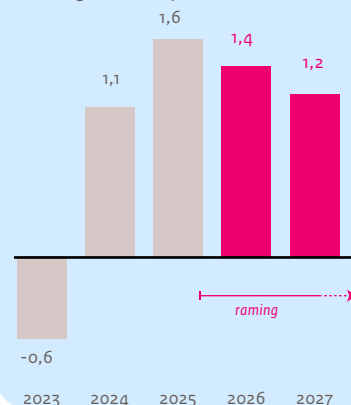
Generieke koopkrachtsteun past niet bij de energieschok, investeren in verduurzaming wel

Lees meer op cMEV p.10

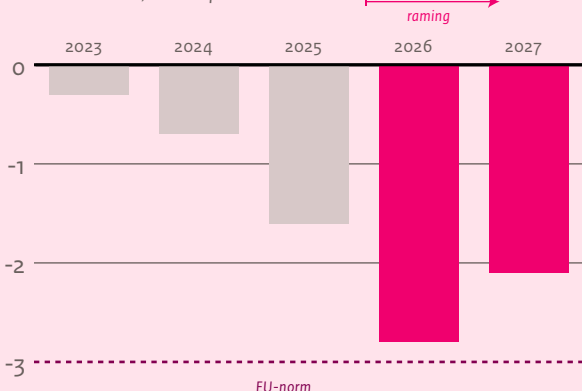

De Nederlandse economie blijft opnieuw veerkrachtig en groeit door in 2026 en 2027

economische ontwikkeling, verandering van het bbp in %

overheidssaldo, in % bbp

Het overheidstekort verslechtert de komende jaren omdat de extra inkomsten niet opwegen tegen de stijgende uitgaven. De uitgaven aan defensie, sociale zekerheid en rente nemen toe in deze periode

Kernpunten cMEV 2027

De Nederlandse economie blijkt opnieuw veerkrachtig bij ongunstige geopolitieke ontwikkelingen. De economische groei blijft op peil onder aanhoudende internationale onzekerheid, hogere energieprijzen door de oorlog in Iran en importheffingen van de regering-Trump. Hoewel deze ontwikkelingen het nieuws domineren en reden zijn tot pessimisme, blijft de Nederlandse economie groeien. Dit komt door aanhoudend sterke uitvoer en overheidsbestedingen aan onder andere defensie. Verder zorgen buffers bij Nederlandse huishoudens ervoor dat de consumptie tegen een stootje kan. De gespannen internationale situatie maakt dat het economisch beeld met behoorlijke onzekerheid blijft omgeven. Hogere energieprijzen, importheffingen of andere vormen van handelsverstoring, maar ook een afkoeling op financiële markten, zouden ertoe kunnen leiden dat de bbp-groei lager uitvalt.

Door hogere energieprijzen loopt de inflatie weer op. De inflatie in Nederland blijft in 2026 en 2027 net zoals de afgelopen periode rond de 3% per jaar. In eerdere ramingen werd een afname verwacht. Hogere brandstofprijzen stuwden de inflatie in eerste instantie op, en na verloop van tijd stijgen ook de energierekening en de prijzen van voedsel en andere goederen. Vooralsnog stijgen de energieprijzen minder dan tijdens de crisis van 2022. Daarmee is ook de doorwerking naar andere goederen en diensten van beperktere omvang. De ontwikkeling van de energieprijzen blijft echter hoogst onzeker en is afhankelijk van de situatie in de Golfregio, Rusland en andere energieproducerende landen.

De koopkracht blijft ondanks de hogere inflatie op peil, maar groeit minder dan eerder verwacht. De koopkrachtplus die in CEP2026 verwacht werd voor dit jaar, wordt grotendeels teniet gedaan door hogere inflatie. Desalniettemin ligt de loongroei hoger dan de inflatie, waardoor de koopkracht toch met 0,6% stijgt in 2026. In 2027 daalt de koopkracht licht, met 0,3%. Alhoewel de loongroei substantieel blijft, is deze niet genoeg om de hoogblijvende inflatie en lastenverzwaring in box 1 te compenseren.

Het EMU-saldo verslechtert de komende jaren, omdat de extra inkomsten door hogere lasten niet opwegen tegen de stijgende uitgaven. De uitgaven aan defensie, sociale zekerheid en rente stijgen de komende jaren, ondanks maatregelen van het kabinet om de uitgavengroei te beteugelen. Het kabinet verhoogt voor huishoudens de lasten in box 1 en voor bedrijven de Aof-premie, maar dit is niet voldoende om de hogere uitgaven te compenseren. Het overheidssaldo verslechtert en ligt in 2026, mede door een incidentele uitgave aan defensiepensioenen, tegen de Europese tekortgrens van -3% bbp aan. In 2027 verbetert het saldo naar -2,1% bbp. Hierbij gaat het CPB ervan uit dat net zoals de afgelopen jaren, ook in 2027 niet alle geplande uitgaven tot besteding komen (onderuitputting).

Investeren in verduurzaming vormt een effectievere en bestendiger oplossing voor hoge energieprijzen dan generieke koopkrachtsteun. De meeste huishoudens kunnen de huidige inflatie door hogere energieprijzen dragen, de koopkracht blijft in doorsnee op peil. Maar ook als de prijzen verder zouden stijgen, is generieke steun ongewenst; deze middelen kunnen effectiever worden besteed. Huishoudens die het meest kwetsbaar zijn, bijvoorbeeld omdat zij in een slecht geïsoleerd huis wonen en een laag inkomen hebben¹, zijn meer geholpen met specifiek beleid. Het Noodfonds Energie is hiervan een voorbeeld. Daarnaast verkleint verduurzaming de afhankelijkheid van fossiele energie, dat maakt huishoudens en bedrijven minder kwetsbaar bij dergelijke prijsschokken in de toekomst. Beleid kan deze transitie versnellen door hiervoor kapitaal, arbeid en ruimte vrij te maken.

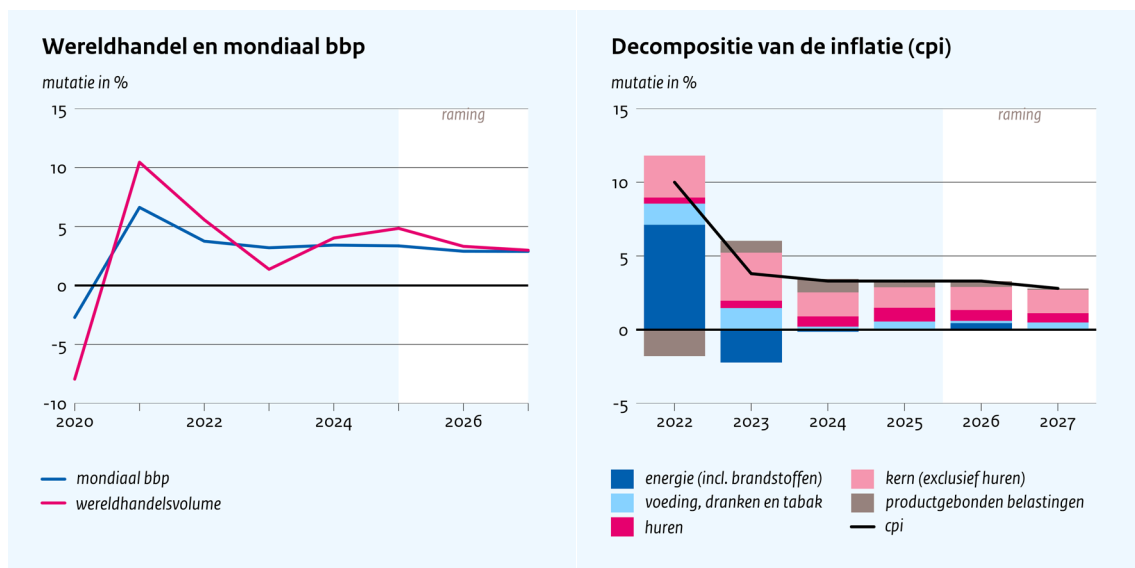
¹ Zie ook CPB-studie van juni 2026 naar de effecten van hogere energieprijzen voor verschillende inkomensgroepen ([link](#)).

1 Economische ontwikkeling 2026 – 2027

Macro-economisch beeld

Internationale conflicten en onzekerheid lijken een beperkt effect te hebben op de wereldhandel en wereldeconomie. Oorlogen in Oekraïne en het Midden-Oosten, de sluiting van de Straat van Hormuz en nieuwe aankondigingen van handelstarieven door de regering-Trump zorgen voor handelsbelemmeringen en hogere prijzen voor energie en grondstoffen. Hoe deze internationale context zich verder ontwikkelt, is zeer onzeker. Desondanks hebben deze internationale conflicten en de onzekerheid over het verdere verloop voorsnóg een beperkt effect op de wereldhandel en de mondiale bbp-groei. De groei van de wereldhandel (3,3%) en de wereldeconomie (3,0%) in 2026 is positief en redelijk vlak vergeleken met voorgaande jaren (zie figuur 1.1, links). Ook in 2027 zet de groei door. Als reactie op de hogere olieprijsen is de wereldwijde olievraag verminderd en zijn voorraden aangesproken. Handel is verlegd naar andere routes en er zijn nieuwe handelsdeals afgesloten. Hierdoor namen energieprijzen en handelstarieven minder toe dan eerder verwacht, of zijn de effecten hiervan op de reële economie beperkter. Daarnaast lijken investeringen in *artificial intelligence* (AI) de wereldhandel en mondiale economische groei te stutten. Wanneer AI de verwachtingen niet waarmaakt en financiële markten als gevolg daarvan afkoelen², kan dit de wereldhandel en -economie, en daarmee ook de Nederlandse economie, afremmen. Ook verdere escalatie van de conflicten, langdurig hogere inflatie en rentes, of aankondigingen van nieuwe (hogere) handelstarieven vormen neerwaartse risico's voor de wereldhandel en -economie.

Figuur 1.1 Wereldhandel groeit door, opwaarts effect op inflatie door hogere energie- en brandstofprijzen

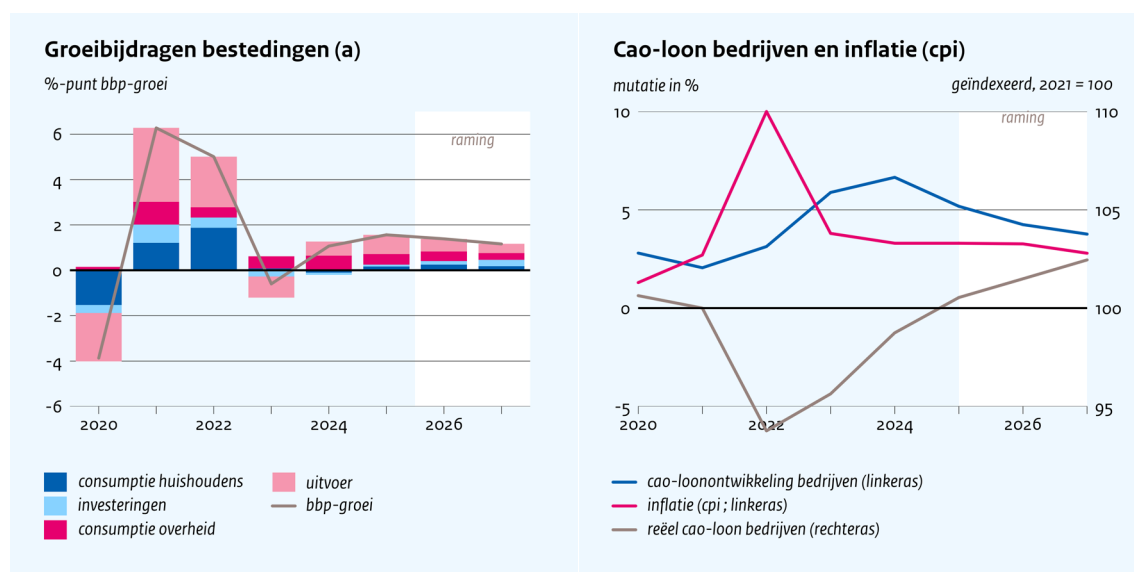
Bron: OECD, IMF, CBS en CPB ([link](#))

De inflatie neemt wel toe door hogere energie- en brandstofprijzen als gevolg van de oorlog in Iran en in Oekraïne. In 2026 is de inflatie 3,3% (zie figuur 1.1, rechts). Dit is vergelijkbaar met 2024 en 2025, maar fors hoger dan we tijdens CEP2026 verwachtten. Oorzaak van de hogere inflatie zijn de gestegen energie- en

² Zie CPB (2026) *Risicorapportage financiële markten 2026* ([link](#)) voor een uiteenzetting van de mogelijke gevolgen van de opkomst van AI voor financiële markten.

brandstofprijzen sinds het uitbreken van de oorlog in Iran en de sluiting van de Straat van Hormuz. Ook schade aan en inactiviteit van olieraffinaderijen in Iran, de rest van de Golfregio en in Rusland drijven de energie- en brandstofprijzen op. Vooral nog stijgen de energieprijzen minder hard dan bij de energiecrisis in 2022, omdat het effect op de gasprijzen dit keer beperkter is. De gasprijzen zijn bepalender voor de Nederlandse energieprijzen dan de olieprijs. De hogere energie- en brandstofprijzen werken vertraagd door op de prijzen van voedsel en andere goederen. Daardoor is ook de inflatie in 2027, met 2,8%, hoger dan eerder bij CEP2026 verwacht. De inflatie zwakt wel af ten opzichte van 2026. De inflatieontwikkeling blijft echter hoogst onzeker vanwege het onbekende verdere verloop van de conflicten in Iran en Oekraïne.³ Ook de aanhoudende droogte van deze zomer kan een opwaarts effect op inflatie hebben.

Figuur 1.2 Economische groei zet door, reële lonen nemen toe

Noot: (a) De finale en gecumuleerde intermediaire invoer zijn in mindering gebracht op de bestedingscategorieën.

Bron: CBS en CPB ([link](#))

De economische groei zet door in 2026 en 2027. Het bbp neemt toe met 1,4% in 2026 en 1,2% in 2027 (zie figuur 1.2, links). Deze groei wordt breed gedragen. De uitvoer wordt, net als de wereldhandel in het algemeen, beperkt geraakt door de internationale onzekerheid en groeit door. De machine-industrie, die profiteert van de sterke vraag vanuit de chipsector door onder andere AI, is een belangrijke bron voor de uitvoergroei. De consumptie van huishoudens neemt toe, ondanks de hogere inflatie. Dit komt onder andere doordat lonen stijgen en huishoudens ruimte hebben om iets minder te sparen door de buffers die ze in de afgelopen jaren hebben opgebouwd. Ook de overheidsconsumptie groeit door, waarbij de groei richting 2027 afvlakt. Na een periode waarin relatief weinig werd geïnvesteerd, neemt de groei van investeringen in 2026 en 2027 toe. De bedrijfsinvesteringen groeien gematigd, de overheidsinvesteringen laten onder andere door hogere defensie-uitgaven hogere groeicijfers zien.

De reële lonen blijven toenemen in 2026 en 2027 ondanks een hogere inflatie en afnemende loongroei. Na een inhaaleffect van de lonen door de hoge inflatie na de energiecrisis in 2022 en de krappe arbeidsmarkt, vakt de loongroei nu geleidelijk af (zie figuur 1.2, rechts). Vergeleken met jaren voor de energiecrisis blijft de cao-loongroei relatief hoog. Dit komt doordat de arbeidsmarkt nog steeds redelijk krap is en de inflatie hoog blijft als gevolg van hogere energie- en brandstofprijzen. Dit laatste heeft een opwaarts effect op de cao-lonen

³ Het verdere verloop van de oorlogen in Iran en Oekraïne zal de ontwikkeling van de energieprijzen beïnvloeden. Voor deze raming zijn we uitgegaan van de marktverwachtingen van eind juli (week 30), die voor volgend jaar enige daling laten zien.

in 2027. De cao-loongroei voor bedrijven is 4,2% in 2026 en 3,8% in 2027. Dit is hoger dan de inflatie waardoor de reële loongroei positief blijft in beide jaren.

De arbeidsmarktkrapte neemt iets af, maar het arbeidsaanbod groeit ook minder snel. Sinds 2025 loopt het aantal openstaande vacatures geleidelijk terug en is het aantal vacatures lager dan het aantal mensen dat werkloos is. De werkgelegenheid daalde ook. In de ramingsjaren zet de daling van de werkgelegenheid door; daartegenover staat een flinke stijging van de arbeidsproductiviteit. De groei van het aantal mensen dat werkt of op zoek is naar werk vlakt ook af. Daarom is er in 2027 sprake van een beperkte oploep van de werkloosheid (van 3,9% in 2026 naar 4,0% in 2027).

Overheidsfinanciën

Het overheidssaldo in 2026 verslechtert naar -2,8% bbp. In 2025 bedroeg het overheidssaldo -1,6% bbp (zie figuur 1.3, links). De verslechtering met 1,2%-punt komt voor 0,7%-punt door de eenmalige affinanciering van de militaire pensioenen. Vanwege de Wet toekomst pensioenen moeten deze worden omgezet naar kapitaaldekking. Het kabinet brengt deze aanspraken nu onder bij het ABP en betaalt daarvoor in 2026 ruim 8 mld euro. Vanaf 2027 verdwijnt deze post uit de begroting. Verder stijgen de overheidsuitgaven met name door hogere uitgaven aan defensie, sociale zekerheid en zorg, oplopende rentelasten en een hogere Nederlandse bni-afdracht aan de EU. De overheidsinkomsten dalen licht, van 43,6% bbp in 2025 naar 43,5% bbp in 2026. De uitgavenstijging wordt daardoor niet gecompenseerd.⁴

Het overheidssaldo daalt in 2027 naar -2,1% bbp, doordat de inkomsten stijgen. De uitgavenquote blijft in 2027 onveranderd op 46,3% bbp. Tegenover het wegvallen van de eenmalige uitgaven aan defensiepensioenen staan hogere uitgaven aan defensie, sociale zekerheid en rentelasten. De zorguitgaven blijven in 2027 gelijk als aandeel van het bbp. De inkomstenquote stijgt naar 44,3% bbp. Dat komt voornamelijk door een stijging van de loon- en inkomensheffing, door hogere tarieven in de eerste twee schijven van box 1 in combinatie met de beperkte indexatie van schijfgrenzen, aftrekposten en heffingskortingen. Bedrijven betalen daarnaast een hogere Aof-premie.

In de raming liggen de uitgaven lager dan de budgetten die op de begroting beschikbaar zijn.

Onderuitputting ontstaat als de overheid het begrote budget in een jaar niet volledig besteedt, bijvoorbeeld doordat er geen personeel beschikbaar is, leveringen langer duren dan voorzien of besluitvorming vertraagt. Het kabinet houdt zelf ook al rekening met meer vertraagde bestedingen dan eerder gedacht. Voor 2026 heeft het bij eerdere begrotingsmomenten al budgetten naar latere jaren verschoven, waardoor de begrote budgetten voor dit jaar naar beneden zijn bijgesteld. Voor 2027 is dat minder gebeurd. Het CPB veronderstelt ten opzichte van de begroting een onderuitputting van 2,4 mld euro in 2026 en 9,1 mld euro in 2027. Het verschil tussen beide jaren volgt vooral uit de mate waarin in de begroting al rekening is gehouden met vertraagde bestedingen. Op basis van realisaties in eerdere jaren en aanhoudende knelpunten in de uitvoering veronderstelt het CPB dat de overheidsuitgaven ook in 2026 onder de bijgestelde budgetten uitkomen.

De netto gecorrigeerde nominale uitgavengroei blijft in 2026 binnen het pad dat met de EU is afgesproken, maar overschrijdt dit in 2027. Het kabinet-Jetten heeft voor de kabinetsperiode een nieuw *fiscal-structural plan* ingediend, dat door de Raad van de Europese Unie is goedgekeurd.⁵ Daarin ligt een maximaal groeipad voor de netto primaire uitgaven vast van 4,7% in 2026 en 3,5% in 2027. De geraamde groei komt uit op 4,6% in 2026 en 4,5% in 2027 (zie figuur 1.3, rechts). In 2026 blijft de groei net binnen het plafond,

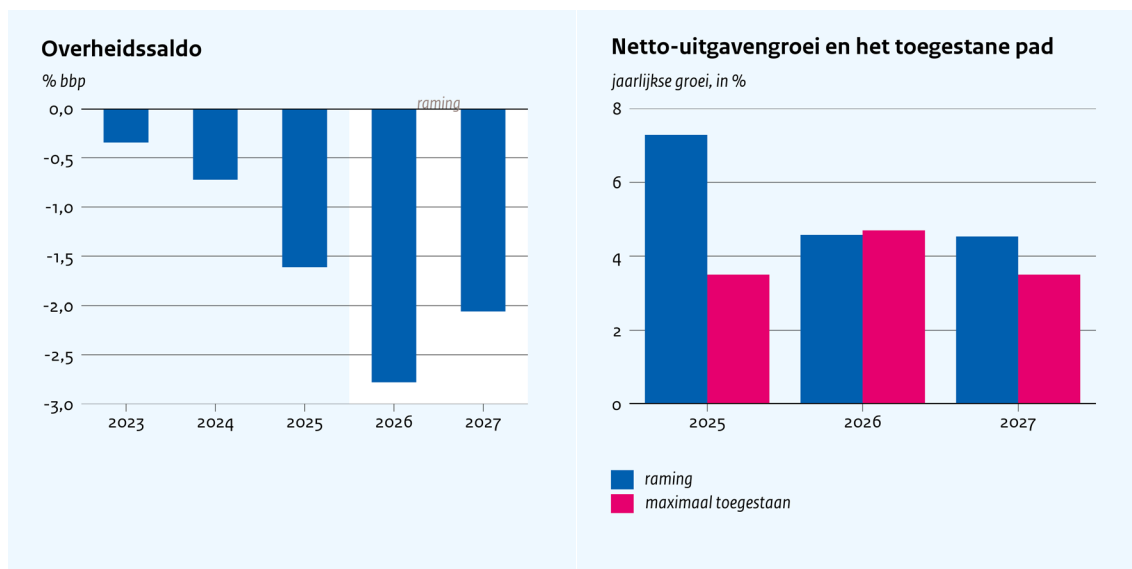
---

⁴ Met ingang van deze raming sluiten de uitgaven- en inkomstenquote aan bij de definities van het CBS. De aanpassing geldt zowel voor historische jaren als voor de ramingsjaren en heeft een beperkt effect op het niveau van de quotes. Omdat de bijstelling aan de overheidsuitgaven en overheidsinkomsten even groot is, blijft het EMU-saldo ongewijzigd. In het Verantwoordingsdocument bij de nog te verschijnen MEV wordt hierop nader ingegaan.

⁵ Europese Commissie (2026), COM(2026) 301, 3 juni 2026, ([link](#)).

doordat de extra inkomsten uit beleidsmaatregelen de hogere uitgaven dekken. In 2027 zijn die extra inkomsten niet voldoende om de uitgavenstijging te dekken. De uitgaven nemen verder toe, onder meer door een sterkere prijsontwikkeling van de overheidsbestedingen waarvoor de netto uitgavengroeiregel niet gecorrigeerd is. Daardoor komt de groei boven het toegestane pad uit.⁶

Figuur 1.3 Overheidssaldo blijft negatief en uitgavengroei ligt in 2027 boven het Europese pad

Bron: CBS en CPB ([link](#))

Koopkracht en armoede

De koopkracht groeit dit jaar beperkt, de hogere inflatie verslechtert het beeld ten opzichte van eerdere ramingen. De geraamde koopkrachtgroei voor 2026 is 0,6% voor het mediane huishouden. Dit is duidelijk lager dan de 1,4%-stijging die in het CEP2026 verwacht werd. De hogere inflatie als gevolg van de oorlog in Iran maakt dat de reële loongroei lager uitkomt, al ligt de cao-loongroei met 4,2% nog steeds hoger dan de inflatie. Gepensioneerden gaan er relatief sterk op vooruit door incidentele verhoging van de pensioenen vanwege de overgang op het nieuwe pensioenstelsel. In het kader “Koopkracht in context” laten we echter zien dat er grote verschillen kunnen zijn tussen jaar-op-jaar-mutaties van de koopkracht. Daarom is het nuttig om te kijken naar de verschillen in ontwikkeling tussen groepen op de langere termijn, hoewel deze niet 1-op-1 te verbinden zijn aan de raming.

Reële loongroei en lastenverzwaringen pakken in 2027 per saldo licht negatief uit voor de koopkracht.

Hoewel de reële loongroei in 2027 ook positief is, daalt de koopkracht licht met 0,3% voor het mediane huishouden. Huishoudens gaan meer loon- en inkomstenbelasting betalen, omdat schijfgrenzen en heffingskortingen slechts ten dele geïndexeerd worden en de tarieven in box 1 omhooggaan. Dit heeft een negatief effect op de koopkrachtontwikkeling. Het Noodfonds Energie, dat tijdelijk weer is opengesteld voor huishoudens met een laag inkomen en een relatief hoge energierekening⁷, en een verruiming van de kindregeling⁸ dempen deze effecten voor een deel.

⁶ De Zvw-premies worden met ingang van deze raming op een andere wijze toegerekend aan de beleidsmatige lastenontwikkeling. Dit werkt door in de netto gecorrigeerde nominale uitgavengroei, die daardoor in 2027 een hogere groei laat zien. Het betreft een technische aanpassing zonder gevolgen voor het EMU-saldo.

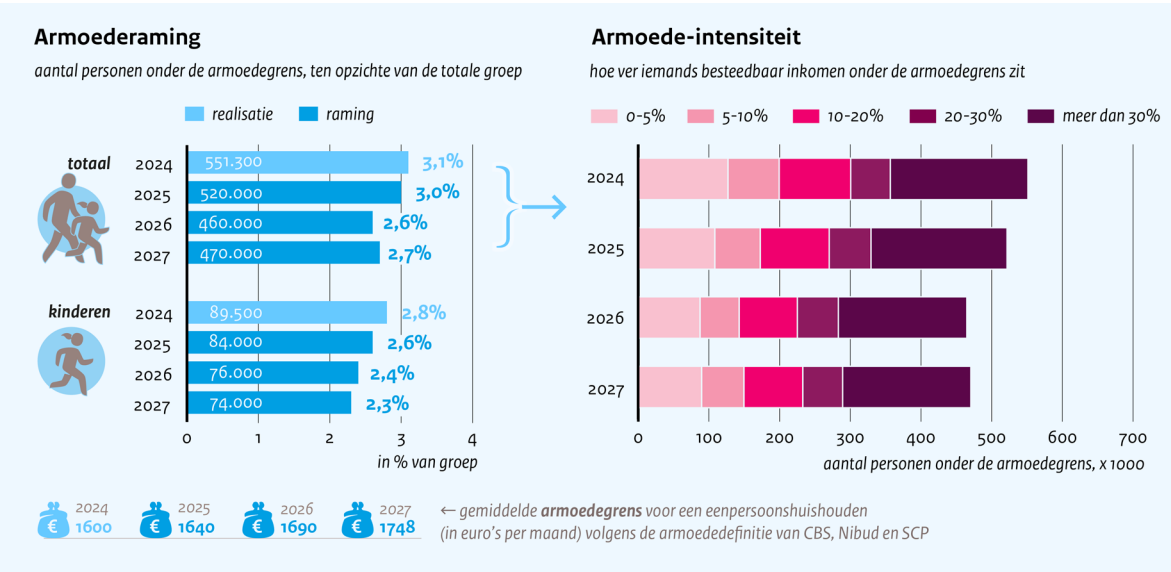
⁷ In de raming is aangenomen dat het noodfonds in 2027 beschikbaar is voor huishoudens met een energiequote van minimaal 8% (bij inkomen tot 130% sociaal minimum) of 10% (bij inkomen tot 200% sociaal minimum). Dit zijn naar schatting ongeveer 450.000 huishoudens. 50% van de energierekening boven de genoemde energiequota wordt voor deze huishoudens vergoed.

⁸ De kinderbijslag en het kindgebonden budget worden vanaf 2027 samengevoegd. Dit gaat gepaard met een intensivering op het totaalbudget.

De armoede daalt licht in 2026. Behalve de positieve reële loongroei, die ook voor mensen met een uitkering relevant is omdat uitkeringen gekoppeld zijn aan het wettelijk minimumloon, is voor de groep huishoudens in armoede de verruiming van de huurtoeslag in 2026 van belang. Vooral het aantal mensen net onder de armoedegrens (een inkomen tot 10% onder de armoedegrens) neemt af.

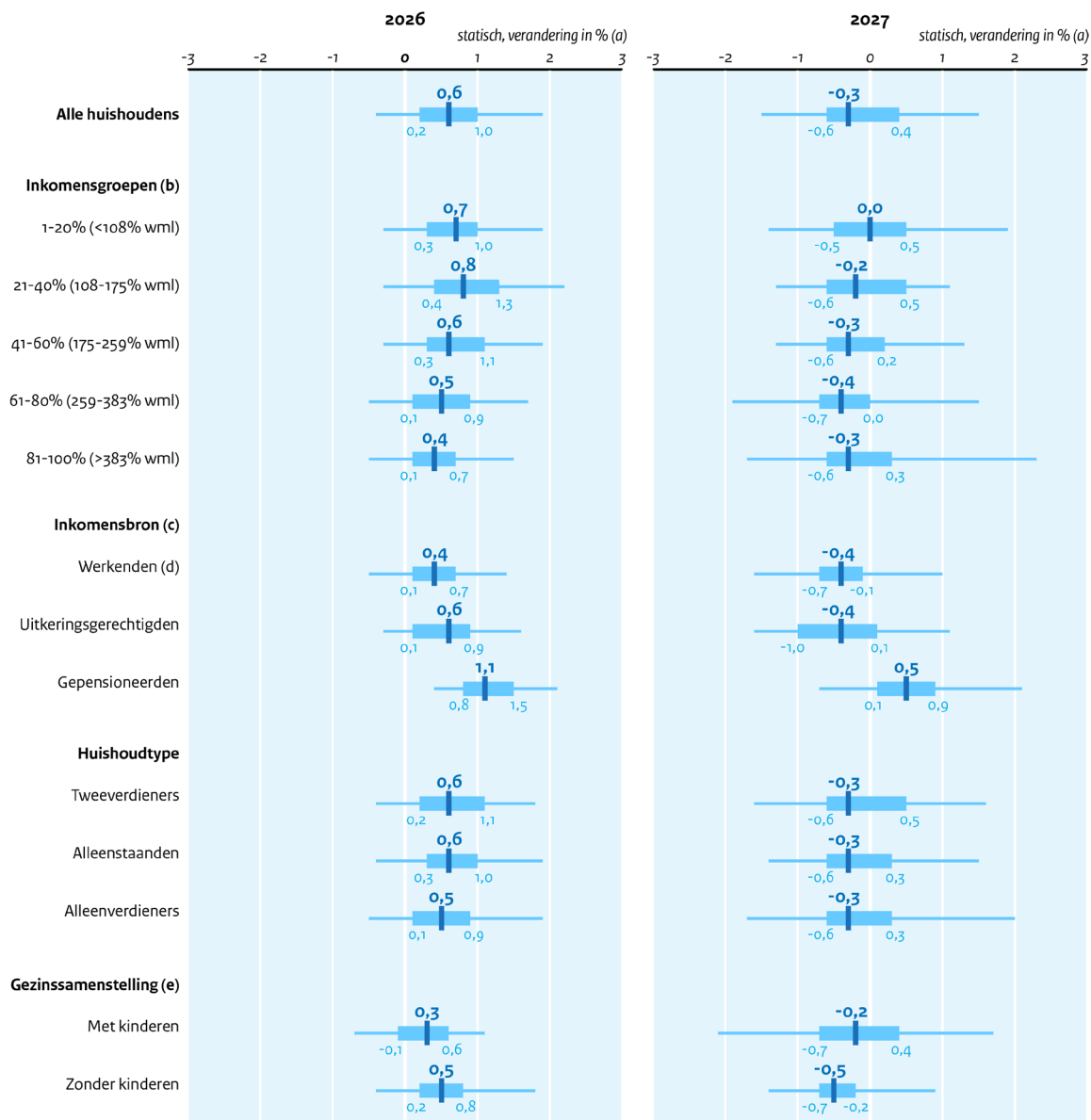
Het aandeel mensen in armoede blijft min of meer gelijk in 2027, ondanks de lastenverzwaring in box 1. De verminderde indexatie van schijfgrenzen en heffingskortingen raken huishoudens met de laagste inkomens relatief minder. Dit komt doordat zij vaker hun heffingskorting niet helemaal kunnen verzilveren en hun inkomens verder van een schijfgrens aflaggen. Daarentegen leidt het hogere tarief in de eerste schijf wel tot een hogere belastingdruk of lagere netto-uitkering in deze groep.

Figuur 1.4 Armoede daalt in 2026 en neemt in 2027 heel licht toe

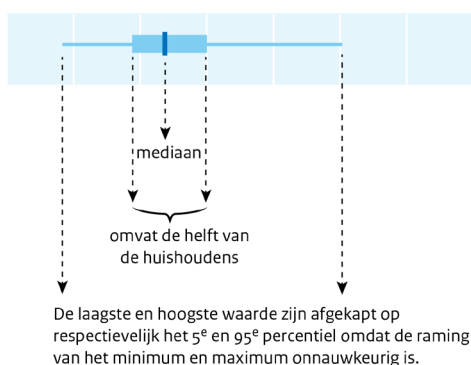

Bron: CPB o.b.v. CBS microdata ([link](#))

Figuur 1.5 Beperkte stijging van de koopkracht in 2026 wordt gevolgd door een lichte daling

Hoe af te lezen?

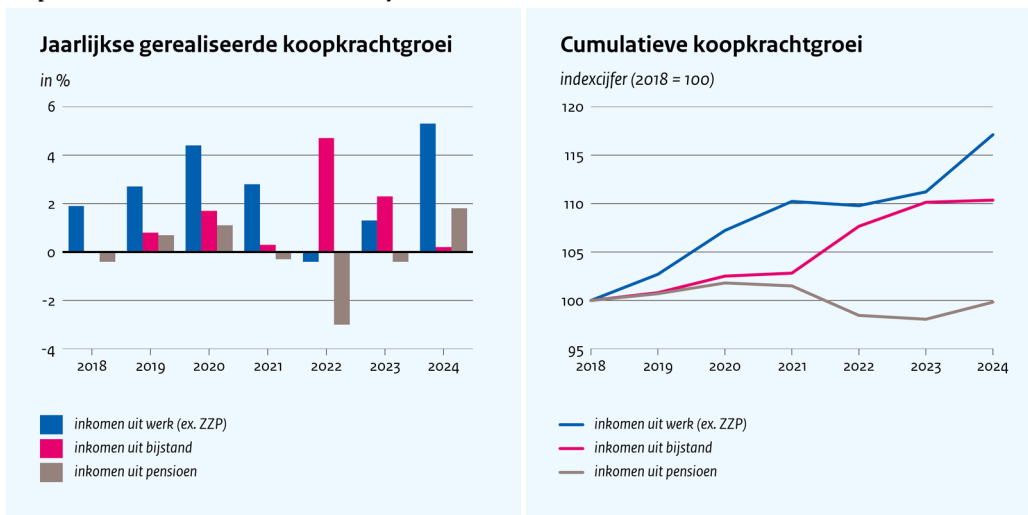
Een mediaan is de middelste waarde van een verdeling van cijfers, geordend van laag naar hoog. Een mediane koopkrachtontwikkeling van 1,3% voor alle huishoudens betekent dat de helft van de huishoudens een koopkrachtontwikkeling van 1,3% of lager heeft, en de andere helft 1,3% of hoger. Voor de helft van de huishoudens valt de koopkrachtontwikkeling binnen het blauwe balkje, met een kwart boven en een kwart onder de mediaan. De andere helft van de huishoudens heeft een koopkrachtontwikkeling die hier buiten valt. De staarten van de boxplot laten de laagste en hoogste koopkrachtontwikkeling zien.

- (a) Exclusief incidentele inkomensveranderingen.
- (b) Bruto inkomen uit arbeid of uitkering op huishoudniveau; het bruto minimumloon (wml) is in 2026 ongeveer 30.011 euro. De inkomensgroepen zijn verdeeld in vijf groepen van gelijke grootte in oplopende volgorde van inkomen, ieder 20% van alle huishoudens.
- (c) De indeling naar inkomensbron is op basis van de hoogste inkomensbron op huishoudniveau, waarbij een huishouden waarvan hoofd of partner winst-inkomen heeft, bij werkenden wordt ingedeeld. Huishoudens met vroeg-pensioen of studiefinanciering als hoogste inkomensbron zijn uitgezonderd.
- (d) Bij werkenden wordt geen rekening gehouden met incidentele verandering van het loon, zoals het ontvangen of wegvallen van bonussen.
- (e) De indeling naar gezinssamenstelling is op basis van de aanwezigheid van kinderen tot achttien jaar en is exclusief huishoudens van gepensioneerden.

Bron: CPB o.b.v. CBS microdata ([link](#))

Koopkracht in context

Verschillen in jaar-op-jaar koopkrachtontwikkeling tussen groepen hoeven niet representatief te zijn voor de ontwikkeling tussen groepen over een langere periode. Beleidsmaatregelen, pensioenindexatie of loongroei kunnen heel bepalend zijn voor de koopkrachtplaatjes van verschillende groepen. Die impact kan echter sterk verschillen tussen jaren: loongroei is het ene jaar hoger dan het andere jaar, een beleidsmaatregel wordt niet ieder jaar opnieuw ingevoerd. De verschillen tussen groepen in een jaar hoeven dus niet representatief te zijn voor een langere periode. De figuur hieronder links laat dat zien. Over de beschouwde periode (2018-2024) zijn werkenden er in doorsnee het meeste op vooruit gegaan (figuur rechts). Op sommige momenten hebben bijstandsgerechtigden meer koopkrachtgroei genoten. Dit komt vooral door gericht beleid. Gepensioneerden zagen de laatste jaren in doorsnee juist een relatief lage koopkrachtgroei, omdat de pensioenindexatie achterbleef bij de inflatie.

Bron: CBS ([link](#))

De historische koopkrachtontwikkeling kan echter niet 1-op-1 worden verbonden aan onze raming. In tegenstelling tot andere variabelen, zoals het bbp, kan de koopkrachtraming niet in bijvoorbeeld een figuur verbonden worden aan de realisaties van het CBS. Hier zijn meerdere redenen voor. De gerealiseerde koopkrachtcijfers hebben een andere betekenis. Het CPB laat ontwikkelingen in de *statische* koopkracht zien, waarbij kenmerken van huishoudens niet veranderen over tijd. Dat houdt in dat mensen niet ouder worden, geen baan verliezen en er geen kinderen worden geboren. De *statische* ramingen laten daarmee alleen het effect van beleid en macro-economische ontwikkelingen zien. De gerealiseerde koopkrachtcijfers laten daarentegen *dynamische* koopkrachtgroei zien, waarin persoonlijke situaties wél veranderen. Deze gebeurtenissen zijn voor de persoonlijke koopkracht heel belangrijk, maar onmogelijk om te ramen. En andersom, als je voor realisaties alleen naar huishoudens wilt kijken waarvan de kenmerken niet veranderen (om aan te sluiten bij de ramingen), dan vallen hele grote groepen buiten de berekening. Zeker als je wat langer terug wilt kijken. Wat de verbinding ook bemoeilijkt, is dat het CBS meer groepen onderscheidt dan de splitsing tussen werkenden, uitkeringsgerechtigden en gepensioneerden die het CPB maakt. Ook rapporteert het CBS cijfers die betrekking hebben op personen in plaats van huishoudens. Het bezien van koopkracht in context is dus zinvol, maar niet zo makkelijk als het lijkt.

Tabel 1.1 Kerngegevens voor Nederland, 2022-2027

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
mutaties per jaar in %						
Internationale economie						
Relevant wereldhandelsvolume goederen en diensten	6,3	0,7	3,7	4,0	2,3	2,3
Concurrentenprijs (a)	14,6	-1,5	0,9	0,0	2,3	2,3
Olieprijs (niveau in dollars per vat)	97,2	80,5	78,6	67,4	88,0	76,7
Eurokoers (niveau in dollar per euro)	1,05	1,08	1,08	1,13	1,15	1,15
Lange rente Nederland (niveau in %)	1,4	2,8	2,6	2,8	3,1	3,3
Volume bbp en bestedingen						
Bruto binnenlands product (bbp, economische groei)	5,0	-0,6	1,1	1,6	1,4	1,2
Consumptie huishoudens	6,9	0,7	0,8	1,2	1,1	0,9
Consumptie overheid	1,3	2,8	3,5	2,1	2,0	1,5
Investerings (inclusief voorraden)	5,6	-9,4	3,2	0,3	1,8	3,2
Uitvoer van goederen en diensten	4,4	-3,0	0,9	2,5	2,2	2,3
Invoer van goederen en diensten	4,4	-3,9	2,0	2,2	2,5	3,0
Prijzen, lonen, koopkracht en armoede						
Prijs bruto binnenlands product	6,2	6,3	5,1	3,3	3,1	3,1
Uitvoerprijs goederen en diensten	19,1	-1,2	0,1	0,4	4,8	1,7
Invoerprijs goederen en diensten	22,1	-2,7	-1,6	-0,4	5,2	1,1
Inflatie, nationale consumentenprijsindex (cpi)	10,0	3,8	3,3	3,3	3,3	2,8
Inflatie, geharmoniseerde consumentenprijsindex (hicp)	11,6	4,1	3,2	3,0	3,0	2,6
Loonvoet bedrijven (per uur) (b)	3,2	6,5	5,4	6,2	4,5	4,3
Cao-loon bedrijven	3,1	5,9	6,7	5,2	4,2	3,8
Koopkracht, statisch, mediaan alle huishoudens (c)	-2,5	-0,7	2,9	1,0	0,6	-0,3
Personen in armoede (niveau in %) (c,d)	3,4	2,7	3,1	3,0	2,6	2,7
Arbeidsmarkt						
Beroepsbevolking	2,4	2,0	0,7	0,6	0,3	0,6
Werkzame beroepsbevolking	3,2	2,0	0,6	0,4	0,2	0,5
Werkloze beroepsbevolking (in duizend personen)	350	359	372	396	400	415
Werkloze beroepsbevolking (niveau in % beroepsbevolking)	3,5	3,6	3,7	3,9	3,9	4,0
Werkgelegenheid (in uren)	3,8	1,2	1,7	-0,6	-0,8	0,1
Overig						
Arbeidsinkomensquote bedrijven (niveau in %)	68,2	69,5	70,0	70,4	69,9	70,0
Arbeidsproductiviteit bedrijven (per uur)	1,8	-2,0	-0,4	2,4	2,5	1,1
Individuele spaarquote (niveau in % beschikbaar huishoudinkomen)	1,9	3,3	4,3	5,5	4,2	4,3
Saldo lopende rekening (niveau in % bbp)	7,0	9,6	7,9	7,6	8,2	8,3
niveaus in % bbp						
Collectieve sector						
EMU-saldo	0,0	-0,3	-0,7	-1,6	-2,8	-2,1
EMU-schuld (ultimo jaar)	48,4	45,9	44,0	44,7	46,1	46,5
Netto primaire uitgavengroei (%)			5,7	7,3	4,6	4,5
Totale overheidsinkomsten	43,3	43,7	43,9	43,6	43,5	44,3
Totale overheidsuitgaven	43,3	44,0	44,6	45,2	46,3	46,3

(a) Goederen en diensten, exclusief grond- en brandstoffen.

(b) De loonkostensubsidie NOW, en de continuïteitsbijdrage in de zorg, hebben een opwaarts effect op de loonvoetmutatie bedrijven in 2020 van 3,4%-punt en een neerwaarts effect van 2%-punt in 2021 en 1,3%-punt in 2022.

(c) Bij de mediane koopkrachtcijfers, personen in armoede en armoede-intensiteit is rekening gehouden met de alternatieve cpi.

(d) De ratio van het aantal personen in huishoudens onder de armoedegrens en het totaal aantal personen. De nieuwe armoededefinitie van CBS, SCP en Nibud is als armoedegrens gehanteerd.

Bijlagen met lange reeksen

De bijlagen bij de Concept-Macro Economische Verkenning (cMEV 2027) zijn digitaal beschikbaar op de website van het CPB ([link](#)).

De cijfers in de hiernavolgende tabellen sluiten aan bij de Nationale rekeningen 2025 van het CBS. Hierin is de Nationale rekeningen 2021-revisie verwerkt (voor meer informatie over deze revisie, zie CBS ([link](#))). De cijfers vanaf 1995/1996 zijn daarmee gebaseerd op CBS-informatie na revisie, aangevuld met CPB-interpolaties en door het CPB gemaakte inschattingen met behulp van ontwikkelingen van vóór de revisie 2021. Alle cijfers van voor 1995 dateren van vóór de revisie 2021, hierdoor is er sprake van een revisiebreuk in de tijdreeksen. Deze breuk is zichtbaar gemaakt door in de tijdreeksen het jaar 1995 zowel vóór als na revisie op te nemen.

Het CPB heeft een nieuwe indeling van de lasten- en uitgavenquote doorgevoerd, waardoor enkele bijlagen veranderen ten opzichte van eerdere publicaties. In bijlage 11 leidt de nieuwe indeling tot beperkte wijzigingen bij openbaar bestuur, sociale zekerheid, overdrachten aan bedrijven en internationale samenwerking. Bijlage 12 volgt voortaan de opstelling van de nationale rekeningen. De begrippen 'niet-belastingmiddelen' en 'netto collectieve uitgaven' komen niet voor in de Nationale rekeningen en worden daarom niet langer gepubliceerd. Ook de uitsplitsing van overheidsuitgaven naar de overdrachten in geld aan huishoudens, bedrijven en buitenland vervalt. In het verantwoordingsdocument dat bij de MEV verschijnt, volgt meer toelichting op de nieuwe indeling.

Bijlage 14 is aangepast naar aanleiding van de nieuwe indeling van de beleidsmatige lastenontwikkeling, zie CPB, 2026 ([link](#)).

De volgende bijlagen zijn beschikbaar:

- 1   Kerngegevens voor Nederland, 1970-2027
- 2   Aanvullende kerngegevens Nederland, 1970-2027
- 3   Kerngegevens wereldeconomie en externe data voor Nederland, 1970-2027
- 4,1 - 4,3 Middelen en bestedingen 2025 t/m 2027 (mld euro, mutaties per jaar in %)
- 5   Middelen en Bestedingen, mutaties, 1970-2027
- 6   Middelen en Bestedingen, niveaus in lopende prijzen, 1970-2027
- 7   Consumptie, inkomen en besparingen van huishoudens en investeringen, 1970-2027
- 8   Nederlandse invoer en uitvoer, 1970-2027
- 9   Prijzen, lonen en de koppeling, 1970-2027
- 10   Kerngegevens arbeidsmarkt, 1970-2027
- 11   Kerngegevens collectieve financiën, naar functie, 1970-2027
- 12   Kerngegevens collectieve sector, uitgaven en inkomsten, 1970-2027
- 13   Belasting- en premieontvangsten, 2000-2027
- 14   Beleidsmatige lastenontwikkeling, 2018-2027
- 15   Sociale zekerheid, 1970-2027
- 16   Belasting- en premietarieven, 2001-2027
- 17   Nominaal besteedbare inkomens, 2026 en 2027
- 18   Koopkracht, wig, lonen en sociale lasten, 1970-2027
- 19A   Statische koopkrachtontwikkeling per jaar, 2026 en 2027